

Maciej Drzonek

„Nielojalne szable”? O badaniu zaplecza prezydenta miasta in spe za pomocą zmodyfikowanej metody AHP

Political Preferences nr 12, 57-71

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maciej Drzonek

Uniwersytet Szczeciński, Polska

**„NIELOJALNE SZABLE”? O BADANIU ZAPLECZA
PREZYDENTA MIASTA *IN SPE* ZA POMOCĄ
ZMODYFIKOWANEJ METODY AHP**

Abstract:

The article contains some results of research on political preferences of candidates for City Council in Szczecin. The survey was done just before the 2014 local elections. In the survey's results published in this paper, the main object was to determine the relation of candidates for councilors to competition for the mayor of Szczecin. The analysis is focused on the issues of mayor's potential attributes such as: previous achievements, personal competence, image, party affiliation and program for action in future. Moreover the concentration was also done on preferences of mayor's candidates: it was very interesting to compare answers on the question who would be better mayor of Szczecin. In the research the modified Analytic Hierarchy Process methods was used. Firstly, the modification, called the method of weighting the selection preferences, showed Piotr Krzystek (mayor of Szczecin since 2006) as a most preferred pretender in 2014 - the majority of party electoral committees recognized him as a second choice candidate. Secondary, each electoral committee had disloyal followers.

Key words:

mayor, political preferences, AHP, method of weighting the selection preferences, local elections

Wstęp

W literaturze przedmiotu, zarówno z zakresu politologii, jak i socjologii, stosunkowo często podejmuje się tematykę rywalizacji o władzę na poziomie lokalnym (Nowakowski, Ptak 2012; Antoszewski 2012; Piasecki 2006; Hryniewicz 1995; Drzonek 2013). W wielu pracach zawarto interesujące analizy funkcjonowania scen politycznych na różnych poziomach samorządu

terytorialnego, które często były dokonane w oparciu o wyniki przeprowadzonych badań terenowych (Śmigielska 2004; Dzieniszewska-Naroska 2004; Kostka 2008; Kurczewska 2004; Bukowski, Flis, Hess, Szymańska 2011; Gendźwił 2010; Swianiewicz 2010; Majcherkiewicz 2006; Wasilewski 2006).

Źródłem dla niniejszych dociekań są rezultaty z badań własnych zrealizowanych w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybory samorządowe w 2014 r. Ich przedmiotem było zdiagnozowanie preferencji politycznych kandydatów na rajców Szczecina, którzy we wspomnianej elekcji ubiegali się o miejsca w szczecińskiej radzie miasta¹. Poniżej zostaną przedstawione wyniki tej części badań, których zasadniczym celem było określenie stosunku kandydatów na radnych do rywalizacji o fotel prezydenta Szczecina w 2014 r. To zamierzenie badawcze miało zostać osiągnięte, po pierwsze, poprzez wskazanie, najbardziej preferowanych atrybutów, którymi powinien charakteryzować się potencjalny prezydent miasta. Po drugie, zwrócono się do respondentów o wskazanie, który z pretendentów rywalizujących o fotel włodarza Szczecina w 2014 r. ich zdaniem byłby lepszym prezydentem. Przystępując do badań, poczyniono kilka założeń, które miały zostać potwierdzone (lub sfalsyfikowane):

- a. Afiliacja partyjna jest istotna przy wskazywaniu pretendenta do prezydentury przede wszystkim dla tych respondentów, którzy w wyborach na radnych startowali z komitetów zgłoszonych przez partie polityczne.
- b. Kandydaci komitetów, które nie posiadają własnego pretendenta do funkcji prezydenta najchętniej wspierają kandydata najsilniejszego komitetu (w 2014 roku – Platforma Obywatelska) lub pretendenta posiadającego największe szanse wyborcze (w 2014 roku – Piotr Krzystek).
- c. Respondenci preferują tego pretendenta do prezydentury, który jest afiliowany z własnym ugrupowaniem, a jako pretendenta drugiego wyboru wskazują najsilniejszego kandydata lub kandydata reprezentującego najsilniejsze ugrupowanie.
- d. Pretendent najczęściej wskazywany jako opcja drugiego wyboru ma największe szanse na wygranie wyborów – zatem określenie, kim jest kandydat drugiego wyboru, jest istotne z punktu widzenia prognozowania wyników wyborów.

1 Badania przeprowadził w listopadzie 2014 roku zespół pod kierunkiem autora, w którym znaleźli się m.in.: O. Ciechanowicz, J. Jureczko, A. Krawcewicz, S. Kordzielewski, B. Mazurkiewicz, W. Paukaszto, R. Sawerwain, J. Szajnowski. W realizacji badań wsparcia udzielili także: M. Duklanowski, G. Durski, M. Garncarek, D. Greś, M. Kowalewski, J. Kozieł, Ł. Listwoń, T. Majewski, K. Nowak, D. Syjczak, S. Stempiński.

Charakterystyka badań

Badanie kandydatów na radnych wydawało się interesujące z uwagi na to, iż z jednej strony można zakładać ich ponadprzeciętne zainteresowanie sprawami lokalnej społeczności, a z drugiej strony, reprezentując określone ugrupowania polityczne, mogą oni stanowić próbkę badawczą o konkretnych, w wysokim stopniu ukształtowanych poglądach dotyczących spraw publicznych. Badanie preferencji kandydatów na radnych przeprowadzono za pomocą kwestionariusza ankiety, w którym zawarto 9 pytań zamkniętych i jedno półotwarte – analizę rezultatów tej części ankiety zawarto we wcześniejszej publikacji (Drzonek 2016). Ponadto kwestionariusz zawierał dwa pytania dotyczące rywalizacji prezydenckiej, które wymagały zastosowania sześciostopniowej skali porównania wariantów odpowiedzi (o czym dalej). Analiza odpowiedzi na nie jest przedmiotem niniejszych rozważań.

W Szczecinie wybiera się 31 radnych w pięciu okręgach wyborczych. W 2010 r. 90% miejsc w radzie miasta zajęły trzy partie polityczne: Platforma Obywatelska (15), Prawo i Sprawiedliwość (7) oraz Sojusz Lewicy Demokratycznej (6). Pozostałe 3 mandaty zdobyły dwa komitety pozapartyjne: KWW Piotra Krzystka Szczecin dla Pokoleń (2) i KWW Małgorzaty Jacyny-Witt (1).

Wybory prezydenckie zostały wówczas rozstrzygnięte w drugiej turze głosowania, w której spotkał się urzędujący od 2006 r. prezydent – Piotr Krzystek – z kandydatem PO, Arkadiuszem Litwińskim. P. Krzystek dokonał wówczas pierwszej reelekcji zdobywając 61,42% głosów.

W 2014 r. do rywalizacji o mandaty radnych przystąpiło 13 komitetów wyborczych. Sześć z nich zgłosiły partie polityczne: Demokracja Bezpośrednia (DB), Nowa Prawica J. Korwin-Mikke (NP), PiS, PO, Polskie Stronnictwo Ludowe oraz SLD (w ramach koalicyjnego komitetu wyborczego SLD Lewica Razem – SLD LR). Również sześć ugrupowań wystąpiło w szczecińskiej elekcji samorządowej jako komitety wyborcze wyborców: Małgorzaty Jacyny-Witt² (KWW MJW), Bezpartyjni Piotra Krzystka³ (BPK), Wygramy Szczecin! (WSz), Cogito, Szczecin Port Wolności (SzPW), „Szczecin łączy pokolenia” (pisownia oryginalna, dalej - SzŁP). Ponadto w wyborach brał udział KW Szczecińskiego Towarzystwa Strzeleckiego (STS). Wszystkie wymienione komitety w sumie zgłosiły 505 kandydatów na radnych (choć maksymalną liczbę 62. zarejestrowały tylko cztery z nich: PO, PiS, SLD i KWW MJW; trzy komitety zarejestrowały znacząco mniej kandydatów - Cogito i SzPW – po 10, a STS - tylko 5).

2 W 2010 r. bezskutecznie ubiegała się o fotel prezydenta, startując również z własnego komitetu wyborczego.

3 Wygrywał wybory prezydenckie w Szczecinie w 2006 r. (jako kandydat PO) oraz w 2010 r. (jako kandydat niezależny).

W wyborach prezydenckich w 2014 r. wystartowało 8 kandydatów: Dawid Krystek (SLD-LR), P. Krzystek (BPK), M. Jacyna-Witt (KWW MJW), Stefan Oleszczuk (NP), Bohdan Roszkowski (PSL), Artur Szałabawka (PiS), Łukasz Tyszler (PO) oraz Przemysław Urbański (WSz). Pięć komitetów nie zgłosiło żadnego pretendenta do fotela prezydenta Szczecina.

Przeprowadzając badania, zwrócono się do wszystkich startujących wówczas komitetów wyborczych, jednak dwa z nich – KWW MJW i KW STS – nie wzięły w nich udziału⁴. Spośród pozostałych komitetów kwestionariusze ankiet wypełniło 116 kandydatów na radnych, co stanowiło: 16% spośród startujących z komitetu PO, 20% z PSL, 21% z PiS, 23% z SLD, 24% z KWW WSz, 25% z NP, 28% z KWW SzLP, 38% z KWW BPK, 40% z KWW SzPW, 42% z DB oraz 70% z KWW Cogito. Jak można zauważyć, w badaniach chętniej uczestniczyli kandydaci komitetów pozapartyjnych, czyli z tych ugrupowań, które teoretycznie, w starciu z komitetami partii politycznych miały mniejsze szanse na zdobycie mandatów radnych.

Wśród badanych kobiety stanowiły 35%, a mężczyźni – 62% (3% respondentów nie podało swojej płci). Najlicniejszą grupę wiekową stanowili respondenci od 18. do 29. roku życia (32%), a w dalszej kolejności: 30-39 lat (24%), 40-49 i 50-59 (po 15,5%) oraz ponad 60 lat (13%).

Modyfikacja metody AHP⁵ do ważenia preferencji wyboru

W badaniu przyczyn wyboru przez respondentów konkretnego wariantu decyzyjnego (spośród kilku możliwych) pomocne może okazać się zastosowanie metody AHP (Analytic Hierarchy Process – Analityczny Proces Hierarchiczny), którą zaproponował Thomas L. Saaty (Saaty 1980; zob. też – Kuczera 2015, Kuczera 2016). Jest ona, obok ANP (Analytic Network Process – Analityczny Proces Sieciowy), uważana za jedną z doskonalszych wielokryterialnych metod wspomagania decyzji (Adamus, Łasak 2010: 77; Gawlik 2014: 415-426). Metoda AHP, jako wielokryterialny sposób analizy podejmowania decyzji, jest oparta na możliwości wzajemnego ważenia ze sobą poszczególnych opcji (wariantów) decyzyjnych, których hierarchię ustala się matematycznie za pomocą wyliczeń na macierzach.

W przeprowadzonych badaniach kandydatów na radnych postanowiono przetworzyć klasyczną metodę AHP, a następnie otrzymaną modyfikację zastosować do analizy dwóch wspomnianych wyżej, problemów badawczych:

4 W przypadku KWW MJW otrzymano informację, że komitet nie posiada bazy adresowej swoich kandydatów (sic!). Od przedstawiciela KW STS początkowo uzyskano deklarację gotowości udziału w badaniu, jednak pomimo prób ich przeprowadzenia do tego nie doszło.

5 W toku interesujących dyskusji metodą AHP zainteresował mnie Karol Kuczera z Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego.

- a. Określenia wagi zaproponowanych atrybutów charakteryzujących potencjalnego włodarza miasta (dokonania, kompetencje, wizerunek, afiliacja partyjna, program) podczas dokonywania decyzji o jego poparciu w wyborach.
- b. Określenia hierarchii preferencji kandydatów na radnych wobec pretendentów na prezydenta Szczecina.

Celem modyfikacji klasycznej metody AHP było usprawnienie i uproszczenie sposobu wyliczenia wagi poszczególnych wariantów (opcji), które może wybrać respondent. Uproszczona metoda wyboru opcji polega na zestawieniu ze sobą wszystkich wariantów w parach i zważenie ich w skali od 0 do 6. Za przyjęciem powyższej skali przemawiają dwa argumenty. Po pierwsze, najbardziej rozpowszechniona skala stosowana w AHP – od 1 do 9 – może wydawać się nazbyt szeroka⁶. Wydaje się bowiem, iż zbyt rozbudowana liczba poziomów wartościowania może zniechęcać respondentów do odpowiedzi na pytania ankiety, a także może utrudniać właściwe określenie najbardziej adekwatnej wartości dla danego wariantu odpowiedzi. Jak bowiem ocenić, preferencje pomiędzy, przykładowo, wartością 7 a 8? Skala od 1 do 9 nie jest przecież rozpowszechniona w innych dziedzinach, w których dokonuje się ważenia preferencji czy ocen. W tym miejscu pojawia się drugi argument na rzecz ograniczenia skali. Bardziej efektywne jest zastosowanie skalowania, które dla potencjalnych respondentów może być znane z ich doświadczenia życiowego. Tak więc można zakładać, że w warunkach polskich bardziej czytelne dla grupy badawczej byłoby wartościowanie w skali najbardziej zbliżonej do tej, która jest znana ze szkolnictwa powszechnego.

A zatem, w przyjętej skali wzajemnego ważenia ze sobą kilku opcji wyboru, wartość 0 oznacza, iż w zestawianej ze sobą parze wariantów preferencji żaden z nich nie przeważa. Z kolei wariant, któremu przyporządkowano wartość 1 ma nieznaczną przewagę nad przeciwstawianym mu wariantem z danej pary, a wartościowanie opcji poprzez wskazanie 2, 3, 4 lub 5 wyraża odpowiednio coraz większą przewagę nad zestawianą z nią opcją z danej pary. Natomiast wariant, któremu przyporządkowano wartość 6 ma maksymalną dominację nad przeciwważnym mu wariantem z danej pary.

W zaproponowanej modyfikacji metody AHP najistotniejsze jest zestawianie ze sobą różnych opcji, po to aby zdiagnozować, która z nich jest najbardziej preferowana przez danego respondenta. Ponadto dzięki wartościowaniu zestawianych ze sobą wzajemnie opcji możliwe jest określenie różnych poziomów ich preferencji u danego respondenta. Dalej przyjęta modyfikacja będzie zatem określana jako metoda ważenia preferencji wyboru (WPW).

6 T. Saaty w sumie opracował 27 skali, z których najczęściej stosuje się dziewięciostopniową fundamentalną skalę porównań (Adamus, Łasak 2010: 78).

Poprzez wybór wartości od 0 do 6 respondent wskazuje wagę, którą przypisuje danej opcji w zestawieniu z inną opcją z danej pary. Ponieważ zaś zestawia się opcje wedle zasady „każda z każdą”, to metoda ta pozwala na dogłębne zdiagnozowanie rzeczywistych preferencji respondenta. Albowiem gdy, stosując klasyczne zapytanie, prosi się badanego o samodzielne przypisanie wag poszczególnym opcjom, to możliwe jest, iż respondent będzie mógł, intencjonalnie lub nieświadomie, ukrywać rzeczywiste preferencje. W proponowanej wyżej metodzie zestawianie różnych opcji w parach utrudnia badanym intencjonalne kamuflowanie rzeczywistych priorytetów. W metodzie tej bowiem respondent określa wagi poszczególnych wariantów, ale to nie on dokonuje ich hierarchizacji – odbywa się ona bowiem dopiero po uśrednieniu wartości przypisanych poszczególnym wariantom. Średnią wartość każdej opcji wylicza się wedle wzoru:

$$UWO = SWO / (LO - 1)$$

gdzie UWO oznacza uśrednioną wartość opcji, SWO – sumę wartości przyporządkowanych danej opcji, LO – liczbę wszystkich opcji wyboru. Wyliczenia takie wykonuje się dla wszystkich wariantów (opcji). W konsekwencji, uśrednienie wartości poszczególnych wariantów ukazuje hierarchię opcji dokonaną przez danego respondenta, co pozwala określić jego rzeczywiste preferencje.

W tabeli 1 przykładowo pokazano sposób przyporządkowania wartości poszczególnym wariantom odpowiedzi na pytanie o to, który z atrybutów potencjalnego prezydenta ma większą wagę podczas głosowania na niego (dokonania, kompetencje, wizerunek, afiliacja partyjna, program).

Tabela 1. Przykład wartościowania pięciu opcji (atrybuty potencjalnego prezydenta miasta) w metodzie ważenia preferencji wyboru (WPW).

	OPCJA A	Wartość przewagi A nad B						A=B	Wartość przewagi B nad A						OPCJA B	
para		6	5	4	3	2	1	0	1	2	3	4	5	6		para
1	Dokonania												5		Program	1
2	Kompetencje											4			Program	2
3	Wizerunek													6	Program	3
4	Afiliacja partyjna													6	Program	4
5	Dokonania					2									Afiliacja partyjna	5
6	Kompetencje						1								Afiliacja partyjna	6
7	Wizerunek					2									Afiliacja partyjna	7
8	Dokonania					2									Wizerunek	8
9	Kompetencje				3										Wizerunek	9
10	Kompetencje							0							Dokonania	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Kuczera 2016).

Z kolei przykładowe wyliczenie średnich wartości dla poszczególnych opcji (wariantów) wyboru zaprezentowano w tabeli 2.

Tabela 2. Przykładowe wyliczenie UWO dla wariantów wskazanych w tabeli nr 1

Opcja	Suma wartości	UWO
afiliacja	0	0
dokonania	4	1
kompetencje	4	1
program	21	5,25
wizerunek	2	0,5

Źródło: opracowanie własne.

Opracowanie wyników badań wśród wielu respondentów polega na zsumowaniu wszystkich średnich wartości dla każdego z wariantów i podzielenie ich przez liczbę biorących udział w badaniu. Dzięki temu zabiegowi można określić średnie wartości przypisywane poszczególnym opcjom w danej grupie badanych i tym samym dość dokładnie ocenić, które warianty wyboru są preferowane przez poszczególne grupy badanych.

Nominalnie uśredniona wartość każdej opcji może oscylować pomiędzy 0,0 a 6,0 – jest ona tym wyższa, im więcej respondentów nadało jej wysoki stopień preferencji. Natomiast niższe wartości danej opcji oznaczają,

że po pierwsze opcja ta była rzadziej preferowana, a po drugie, jeśli już ją preferowano to, w sposób mniej wyrazisty (doniosły) – jej przewaga w stosunku do innych zestawianych z nią opcji miała stosunkowo niską wagę (doniosłość), była zatem słabiej preferowana. Biorąc powyższe pod uwagę można proponować skalę wagi preferencji wyboru poszczególnych opcji, którą zaprezentowano w tabeli 3.

Tabela 3. Skala wagi preferencji wyboru

UWO	Waga preferencji wyboru
0,0-0,99	nieistotna
1,0-1,99	mało istotna
2,0-2,99	istotna
3,0-3,99	znacząca
4,0-4,99	przeważająca
5,00-6,0	pryncypialna

Źródło: opracowanie własne.

Potencjalni radni wobec idealnego prezydenta

W pytaniu 8 kwestionariusza ankiety respondenci mieli zważyć, który z atrybutów potencjalnego kandydata na prezydenta jest ich zdaniem najbardziej doniosły podczas podejmowania decyzji o poparciu konkretnego pretendenta. Do wyboru zaproponowano następujące atrybuty (opcje wyboru): dotychczasowe dokonania, kompetencje do pracy w samorządzie, wizerunek osobisty, afiliacja partyjna („powiązanie kandydata z preferowaną przeze mnie partią polityczną”), program przyszłych działań. Do zważenia wartości przypisywanych poszczególnym atrybutom zastosowano metodę opisaną w p. 3. Sumy średnich wartości opcji (UWO) przypisywanych atrybutom przez kandydatów na radnych poszczególnych komitetów zaprezentowano w tabeli 4.

Tabela 4. Zestawienie uśrednionych wartości opcji (UWO) przypisywanych atrybutom prezydenta miasta przez kandydatów na radnych poszczególnych komitetów wyborczych z 2014 r. Opcje pierwszego wyboru zaznaczono boldem i ciemniejszym rastrem, opcje drugiego wyboru – boldem i jaśniejszym rastrem, opcje trzeciego wyboru – boldem.

	BPK	PiS	PO	SLD	PSL	NP	WSz	SzLP	SzPW	DB	Cog
afiliacja	0,15	1,06	0,5	1,18	0,53	0,6	0,31	0,36	0	1,36	0,32
dokonania	2,58	2,4	2,55	3,7	2,67	4,28	2,22	4,57	1,06	2,18	2,18
kompetencje	2,91	3,17	2,73	4,05	3,86	3,25	2,31	3,86	1,69	4,84	2,36
program	0,83	1,5	2,68	1,6	0,36	1,78	1,03	0,96	0,81	3,18	1,57
wizerunek	1,11	0,79	0,43	1,95	1,75	0,73	0,63	0,68	0,56	0,73	0,29

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie powyższego zestawienia można dokonać analizy na trzy sposoby. Po pierwsze, można przyjrzeć się, które atrybuty były wybierane w pierwszej, drugiej i trzeciej kolejności. Wskazanie opcji pierwszego, drugiego i trzeciego wyboru pozwala bowiem na stworzenie hierarchii atrybutów, których posiadanie przez pretendenta determinować może jego poparcie w wyborach. Jak można zauważyć, najwyższą wagę kandydaci większości komitetów przypisywali kompetencjom potencjalnego prezydenta. Tylko przedstawiciele dwóch komitetów wyborczych (NP i SzLP) za ważniejsze od kompetencji uznali dokonania. Ten ostatni atrybut zazwyczaj (u respondentów innych komitetów) okazał się być wybierany jako opcja drugiego wyboru. Z kolei wartość trzeciorzędą najczęściej przypisywano programowi. Trzeba jednakże zaznaczyć, iż działacze PO i DB wskazywali program jako drugie wskazanie (trzecim były dla nich dokonania). Natomiast dla reprezentantów PSL, SLD oraz komitetu P. Krzystka program miał charakter marginalny, gdyż nie stanowił nawet opcji trzeciego wyboru – w ich przypadku w trzeciej kolejności wskazywano wizerunek. W opinii przyszłych radnych najmniej istotnym atrybutem potencjalnego prezydenta okazała się afiliacja partyjna. W poszczególnych komitetach średnia wartość tej opcji z reguły wynosiła poniżej 1,0 (jedynie wśród działaczy PiS, SLD i DB nieznacznie wartość tę przekroczyła). Taki rezultat badania kandydatów na radnych można uznać za pewnego rodzaju niespodziankę, ponieważ wydawać się mogło, iż, zwłaszcza dla partyjnych kandydatów na radnych, jednym z kryteriów podejmowania decyzji o wyborze prezydenta jest posiadanie przez pretendenta powiązania z określoną partią polityczną.

Po drugie, zestawienie w tabeli nr 4 można analizować ze względu na wielkość UWO przypisywaną poszczególnym opcjom. Pomocna do tego działania jest skala wagi preferencji wyboru, którą opisano wcześniej.

Kandydaci na radnych reprezentujący pięć komitetów wyborczych z 2014 r. przypisywali wszystkim opcjom wartości poniżej 3,0, co oznacza, iż ich waga preferencji wyboru miała dla nich charakter co najwyżej istotny. Byli to reprezentanci czterech komitetów pozapartyjnych (P. Krzystka, Cogito, WSz, SzPW) oraz jednego partyjnego (PO). W mniemaniu badanych reprezentujących te komitety atrybuty determinujące wybór prezydenta miały zatem charakter zrównoważony. Najbardziej to zrównoważenie widać w przypadku działaczy PO – UWO dla dokonań, programu i kompetencji wyniosło odpowiednio: 2,55 – 2,68 – 2,73.

Z kolei w rezultatach badania przedstawicieli pozapartyjnego komitetu SzPW uwagę zwraca to, że opcje pierwszego i drugiego wyboru miały charakter mało istotny (kompetencje – 1,69; dokonania – 1,06), a wariant trzeciego wyboru – program – został uznany za nieistotny (0,81). Skoro więc wymienione w ankiecie atrybuty prezydenta nie zostały uznane za ważne podczas dokonywania wyboru prezydenta, to w przypadku działaczy tego komitetu pojawia się zatem pytanie o inne przesłanki determinujące podjęcie decyzji w głosowaniu na prezydenta Szczecina.

Wśród kandydatów dwóch komitetów badanie wykazało, że jedna opcja wyboru została oceniona jako co najmniej znacząca (wartość UWO – powyżej 3,0). W taki sposób został oceniony atrybut kompetencji przez działaczy PiS (UWO = 3,17) oraz PSL (UWO = 3,86). Z kolei kandydaci trzech partii i jednego komitetu pozapartyjnego przypisywali wyższe wartości (znaczące lub przeważające) dwóm wariantom wyboru. Reprezentanci SLD, NP i SzŁP ocenili za znaczące bądź przeważające dokonania i kompetencje, a przedstawiciele DB – program i kompetencje.

Powyższe spostrzeżenia pozwalają postawić wniosek, iż kandydaci na radnych z większości komitetów pozapartyjnych generalnie przypisywali nieco niższe wartości poszczególnym opcjom wyboru, natomiast ważenie poszczególnych preferencji wyboru przez działaczy partyjnych osiągało wyższe wartości. Innymi słowy, respondenci afiliowani partyjnie okazywali się bardziej zdecydowani we wskazaniu przesłanek, które mogą wpływać na udzielenie poparcia w elekcji prezydenckiej. Mogło to świadczyć o wyższym stopniu profesjonalizacji pretendentów skupionych wokół komitetów partii politycznych.

Po trzecie, można porównać rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą UWO dla każdego z analizowanych atrybutów.

W przypadku afiliacji partyjnej najniższa UWO wyniosła 0 (SzPW), a najwyższa – 1,36 (DB), co oznacza, że preferencje wyboru tego atrybutu oscylowały między całkowitym brakiem istotności a małą istotnością. Dokonania uzyskały najwyższą UWO wśród kandydatów SzŁP (4,57), uznano zatem ten atrybut za przeważający. W opinii reprezentantów komitetu P. Krzystka

Nielojalne szable? O badaniu zaplecza prezydenta miasta *in spe* za pomocą zmodyfikowanej... otrzymał on UWO = 2,58, co było o tyle interesujące, iż „dokonania” były w 2014 r. głównym hasłem wyborczym tego kandydata na prezydenta Szczecina (a przykładowo dla działaczy NP atrybut ten był przeważający – UWO = 4,28; dla tych z SLD – relewantny – UWO = 3,7). Najniższą UWO dla dokonań odnotowano wśród działaczy SzPW (1,06). Również kandydaci tego komitetu najniżej wartościowali kompetencje – UWO dla tego atrybutu wyniosła tu zaledwie 1,69. Najwyższą wartość kompetencje posiadały dla działaczy DB (UWO = 4,84). U kandydatów tego ostatniego komitetu badanie wykazało również najwyższą UWO w odniesieniu do programu – 3,18. Najniżej klasyfikowali ten atrybut badani z SzPW (0,81). Z kolei wizerunek najbardziej znaczący charakter miał dla respondentów SLD (1,95), a co ciekawe – najmniej istotny – dla działaczy PO (zaledwie 0,43).

W kwestionariuszu ankiety, na podstawie którego przeprowadzono badanie, respondenci zostali również poproszeni o odpowiedź na pytanie o to, który ze zgłoszonych w 2014 r. pretendentów do prezydentury Szczecina byłby ich zdaniem lepszym prezydentem (pytanie nr 10 w kwestionariuszu). Podobnie jak w badaniu najważniejszych atrybutów potencjalnego włodarza miasta, tak i w tym przypadku wszystkie opcje wzajemnie ze sobą zestawiano. A zatem, poszczególnych kandydatów konfrontowano parami („każdy z każdym”), a respondenci mieli przypisać wartość od 0 do 6 zawsze jednemu pretendentowi z każdej pary.

Można było zakładać, że kandydaci na radnych będą najwyżej oceniać pretendenta z własnego ugrupowania. W zasadzie powinni oni wręcz przypisywać swojemu kandydatowi zawsze najwyższą wartość, innymi słowy preferencja wyboru własnego kandydata na prezydenta powinna mieć charakter pryncypialny. Tak więc analiza wyników odpowiedzi na pytanie 10 powinna, po pierwsze sprawdzić wielkość preferencji wyboru (poziom akceptacji) kandydata na prezydenta przez działaczy macierzystej formacji politycznej. Teoretycznie, lojalni działacze danego komitetu wyborczego powinni określać ją na maksymalnie wysokim poziomie.

Jednakże, po drugie, odpowiedzi na pytanie 10 były interesujące także z innego względu. Szczególnie frapująca mogła bowiem okazać się analiza kandydatów wskazywanych jako „opcję drugiego wyboru”. Można było bowiem zakładać, iż to właśnie pretendent najczęściej wskazywany w drugiej kolejności miał realnie największe szanse na wygraną w wyborach⁷.

Wyniki badania pokazały, że pretendenci do prezydentury rzeczywiście uzyskiwali najwyższe UWO u swoich kandydatów na radnych. Jednak – co jest

7 Dlatego że logiczne było przecież założenie, iż kandydat na radnego z komitetu X uzna pretendenta własnego komitetu za najlepszego do pełnienia funkcji prezydenta. Ponieważ tylko jeden pretendent mógł zostać prezydentem, to najciekawsze wydawało się sprawdzenie, który z nich najczęściej był wskazywany jako opcja drugiego wyboru.

pewnym zaskoczeniem – badanie wykazało, że kandydaci na radnych nie zawsze określali preferencję wyboru własnego pretendenta jako najwyższą (pryncypialną). Dla działaczy z WSz wybór ich kandydata (Przemysław Urbański) nawet nie osiągał poziomu przeważającego, ponieważ UWO dla niego wyniosło 3,98. W przypadku kandydata PO (Arkadiusz Litwiński) – UWO nie przekroczyła 5,0. Wśród działaczy Platformy jej pretendent osiągnął „tylko” stopień przeważający na skali wagi preferencji wyboru. Podobną wartość miał wybór P. Krzystka dla kandydatów jego bezpartyjnego komitetu. Najniższy priorytet miał jednak wybór Bohdana Roszkowskiego dla działaczy PSL – UWO wyniosła w tym przypadku zaledwie 3,7 (waga preferencji wyboru na poziomie znaczącym).

Działacze trzech partii – NP, SLD i PiS – określali wybór ich własnych pretendentów do prezydentury jako pryncypialny. UWO wśród tych kandydatów na radnych wyniosły bowiem odpowiednio: 5,74 (B. Oleszczuk), 5,69 (D. Krystek), 5,59 (A. Szałabawka). Trzeba jednak zauważyć, że respondenci SLD i PiS jednocześnie wykazywali dość wysokie preferencje względem kandydatury P. Krzystka (UWO wyniosła odpowiednio po 3,8 i 2,55).

Badanie pokazało, że P. Krzystek był najczęściej wskazywanym pretendentem jako „opcja drugiego wyboru” – w taki sposób klasyfikowali go respondenci pięciu komitetów (w nawiasach odpowiednie UWO przypisane kandydaturze P. Krzystka): PiS (2,55), SLD (3,8), PSL (1,81), NP (1,49), DB (2,09). Wśród badanych dwóch komitetów wskazywano w drugiej kolejności M. Jacynę-Witt: PO (2,54) i WSz (1,59). Jak widać, respondenci reprezentujący partie polityczne wskazywali kandydatów pozapartyjnych. Z kolei przedstawiciele trzech bezpartyjnych komitetów w drugiej kolejności wskazywali różnych pretendentów partyjnych. Działacze komitetu P. Krzystka wskazywali pretendenta PiS (A. Szałabawka), choć z bardzo ograniczoną UWO (0,59) i odpowiednio: SzŁP chciał głosować na Ł. Tyszlera (1,76), a SzPW na S. Oleszczuka (1,79). Tylko respondenci z bezpartyjnego Cogito chcieli poprzeć w drugiej kolejności bezpartyjnego P. Urbańskiego (1,16).

Piotr Krzystek był zatem najczęściej wybieranym pretendentem do prezydentury wśród badanych działaczy innych partii politycznych (II opcja wyboru). Warto również zauważyć, iż o wysokim poziomie doniosłości jego kandydatury świadczyły także bardzo niskie wartości UWO, które otrzymali inni pretendenci od respondentów BPK. Żaden pretendent obcego komitetu nie uzyskał u działaczy P. Krzystka UWO powyżej 0,6. Wśród respondentów innych komitetów wartość UWO przyporządkowana przynajmniej jednemu obcemu kandydatowi była znacząco wyższa. Szczegółowe dane dotyczące UWO, które uzyskiwali poszczególni pretendenci wśród respondentów zebrano w tabeli 5.

Tabela 5. UWO, które uzyskiwali poszczególni pretendenci do fotela prezydenta Szczecina wśród respondentów z poszczególnych komitetów wyborczych z 2014 r. Opcje pierwszego wyboru zaznaczono boldem i ciemniejszym rastrem, opcje drugiego wyboru – boldem i jaśniejszym rastrem, opcje trzeciego wyboru – boldem.

Komitet Kandydat	BPK	PiS	PO	SLD	PSL	NP	WSz	SzŁP	SzPW	DB	Cog
M.Jacyna-Witt	0,23	0,37	2,54	1,7	1,11	1,14	1,59	0,73	1,93	2,14	0,18
D. Krystek	0,55	0,29	1,84	5,69	0,78	0,19	0,61	0,43	0,43	1,52	0,14
P. Krzystek	4,7	2,55	2,19	3,8	1,81	1,49	1,32	1	0,04	2,09	1,41
S. Oleszczuk	0,24	0,25	0,07	0,23	0,22	5,74	0,64	0,1	1,79	0,12	0,9
B. Roszkowski	0,44	0,21	0,61	0,76	3,7	0,43	0,04	1,06	0,46	0,12	0,29
A.Szalaabawka	0,59	5,59	0,84	0,91	1,06	0,7	0,29	4,39	1,18	0,23	0,73
Ł. Tyszler	0,52	0,31	4,84	1,3	0,98	0,31	0,61	1,76	0,04	1,42	0,18
P. Urbański	0,3	0,09	0,67	0,61	0,78	1,26	3,98	0,73	0,86	0,56	1,16

Źródło: opracowanie własne.

Wnioski

Badanie kandydatów na radnych Szczecina rywalizujących w wyborach z 2014 r. pokazało, że afiliacja partyjna została uznana za nieistotny atrybut przy wyborze pretendenta do fotela wóldarza miasta – tylko kandydaci na radnych z PiS, SLD i DB przykładali do tego atrybutu nieznacznie większe znaczenie, uznając go za mało istotny (UWO powyżej 1,0). Tym samym, przyjęta na wstępie hipoteza została sfalsyfikowana. W zasadzie nie została także potwierdzona hipoteza, wedle której respondenci z komitetów nieposiadających własnego pretendenta wspierają najsilniejszych kandydatów. Potwierdzone zostały natomiast dwie inne postawione na początku hipotezy: jako pretendent drugiego wyboru zazwyczaj jest wskazywany kandydat najsilniejszego ugrupowania lub najsilniejszy kandydat; pretendent najczęściej wskazywany jako opcja drugiego wyboru ma największe szanse na wygranie wyborów. Wyniki wyborów na prezydenta Szczecina z 2014 r., wyraźnie pokazały, że najsilniejszy kandydat (P. Krzystek) ponownie je wygrał⁸, a powyższe badanie dowiodło, iż był również najczęściej wskazywanym pretendentem do prezydentury przez respondentów konkurencyjnych komitetów wyborczych.

Pozostaje jeszcze udzielenie odpowiedzi na pytanie o lojalność kandydatów na radnych względem własnych pretendentów do prezydentury Szczecina. Wykorzystując powyższe wyniki badań przeprowadzonych za pośrednictwem metody ważenia preferencji wyboru (WPW), można ocenić

8 W II turze wyborów otrzymując poparcie 71,93% pokonał M. Jacynę-Witt.

lojalność na 2 sposoby (dotyczy to oczywiście tylko tych badanych, których komitety posiadały własnego pretendenta do prezydentury). Po pierwsze, lojalnością wykazywali się respondenci, którzy wysoko oceniali wyłącznie własnego pretendenta, a jednocześnie preferencje wyboru konkurencyjnych kandydatów określali na minimalnym poziomie (UWO poniżej 1,0). Biorąc pod uwagę takie kryterium, należałoby stwierdzić, iż tylko respondenci reprezentujący BPK okazali się lojalni wobec swojego pretendenta, a badani ze wszystkich pozostałych komitetów wykazali się nielojalnością, choć oczywiście w różnym stopniu. Po drugie, za lojalnych można uznać tych kandydatów na radnych, których wartość preferencji wyboru własnego kandydata przekraczała poziom pryncypialny (UWO powyżej 5,0). W tym przypadku tylko działacze NP, PiS i SLD spełniliby kryterium lojalności, a przedstawiciele pozostałych komitetów należałoby ocenić jako nielojalnych (BPK, PO, PSL, WSz), chociaż w różnicowanym zakresie (im niższa UWO, tym większa nielojalność). Reasumując, najwyższą lojalnością wobec własnych liderów wykazaliby się respondenci, którzy spełniliby łącznie dwa powyżej określone kryteria jej weryfikowania. Ponieważ jednak zaistnienia takiego przypadku badania nie wykazały, tytułowa supozycja wydaje się być uprawniona w odniesieniu do wszystkich respondentów, choć, podkreślić raz jeszcze należy, w zróżnicowanej mierze.

Warto na koniec również zauważyć, iż zaproponowana modyfikacja metody AHP (określona jako ważenie preferencji wyboru) pozwoliła na dokładniejszą ocenę priorytetów respondentów niż proste przypisywanie wartości poszczególnym wariantom przez badanych. Tak więc, badanie w praktyce potwierdziło przydatność metody WPW.

Bibliografia:

- Adamus, W., Łasak, P. (2010). Zastosowanie metody AHP do wyboru umiejscowienia nadzoru nad rynkiem finansowym. *Bank i Kredyt*, 4, 73-100.
- Antoszewski, A. (2012). Rywalizacja o władzę w miastach Dolnego Śląska w latach 2002-2010. Uwagi wprowadzające [w:] D. Skrzypiński (red.). *Rywalizacja o prezydenturę w miastach Dolnego Śląska*. Wrocław: Marina.
- Bukowski, M., Flis, J., Hess, A., Szymańska, A. (2011). Opcja czy osoba? Upartyjnienie versus personalizacja w wyborach samorządowych. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Drzonek, M. (2013). *Reelekcje prezydentów miast w wyborach bezpośrednich w Polsce*. Kraków: Dante.
- Drzonek, M. (2016). Preferencje polityczne wśród kandydatów na radnych. Przypadek wyborów szczecińskich w 2014 roku [w:] M. Drzonek, K. Oświecimski, A. Wołek (red.). *Polityka lokalnie. Kampania i wybory samorządowe 2014 r.*, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Ignatianum.

- Dzieniszewska-Naroska, K. (2004). Radny – sąsiad i polityk. Reprezentacja polityczna na szczeblu lokalnym. Warszawa: Trio.
- Gawlik, R. (2014). Zastosowanie metody analitycznego procesu sieciowego do wspierania racjonalnych wyborów młodych Europejczyków. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 340, 415-426.
- Gendźwiłł, A. (2010). Bezpartyjni prezydenci miast i ich znaczenie dla lokalnej polityki. Studia Regionalne i Lokalne, 2, 99-120.
- Hryniewicz, J.T. (1995). Miejski system polityczny – procesy stabilizacji i destabilizacji. Przegląd Socjologiczny, 44, 142-156.
- Kostka, W. (2008). Instytucjonalizacja partii politycznych w społecznościach miejskich. Toruń: Adam Marszałek.
- Kuczera, K. (2015). Metoda AHP identyfikacji preferencji decydentów. Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa, 3, 34-45.
- Kuczera, K. (2016). Wykorzystanie metody AHP w identyfikacji preferencji decydentów firm odnośnie modeli biznesu – wnioski z badań. Ekonomiczne Problemy Usług, 122, 299-308.
- Kurczewska, J. (red.). (2004). Oblicza lokalności. Tradycja i współczesność. Warszawa: IFiS PAN.
- Majcherkiewicz, T. (2006). Lokalna scena samorządowa: odzwierciedlenie polityki szczebla centralnego czy też niezależny wymiar polityki? (Estonia, Polska, Słowacja i Węgry). Samorząd Terytorialny, 3, 5-19.
- Nowakowski, C., Ptak, A. (2012). Lokalne elity władzy w Polsce u progu zmian ustrojowych. Samorząd Terytorialny, 6, 5-16.
- Piasecki, A.K. (2006). Menadżer i polityk. Wójt, burmistrz, prezydent miasta. Kraków: Profesja.
- Saaty, T.L. (1980). The Analytic Hierarchy Process: Planning, Priority Setting, Resource Allocation. New York: McGraw-Hill.
- Swianiewicz, P. (2010). Bezpartyjni radni w samorządach gminnych. Samorząd Terytorialny, 11, 18-43.
- Śmigielka, J. (2004). Teatr władzy lokalnej. Warszawa: Trio.
- Wasilewski, J. (red.). (2006). Powiatowa elita polityczna. Warszawa: ISP PAN.